ΕΤΟΣ Γ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 146.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ΄.

ΤΙΝΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΩΝΤΑΙ

«Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»
(Ἰακώβ. Ε΄. 16)

Εἰς προηγουμένας ὁμιλίας κατεδείξαμεν ὁποία τις πρέπει νὰ ἦναι ἡ προσευχὴ διὰ νὰ ἦναι εὐπρόσδεκτος παρὰ τῷ Θεῷ· Ὅτι δέυν νὰ προηγῆται αὐτῆς ἡ προσήκουσα προπαρασκευή· ὅτι ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ γίνεται μὲ προσοχὴν ἄκραν, μὲ ταπείνωσιν, μὲ πίστιν καὶ μὲ ἐπιμονὴν, καὶ ὅτι τὰ καλὰ ἔργα πρέπει νὰ προηγῶνται ἢ νὰ ἕπωνται τῆς προσευχῆς. Τώρα., πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ἑπόμενα· α΄) τίνες πρέπει νὰ προσεύχωνται· β΄) πρὸς ποῖον ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα, νὰ ἀπευθύνωμεν τὰς προσευχὰς ἡμῶν· γ΄) ὑπὲρ τίνων, δ΄) πότε, ε΄) ποῦ, στ΄) μὲ ποῖον σχῆμα, ἤτοι μὲ ποίαν στάσιν, καὶ ζ΄) τίνων προσευχῶν ὀφείλομεν νὰ ποιώμεθα χρῆσιν. Σήμερον ἂς ἐξετάσωμεν τὸ πρῶτον, ποῖος δηλαδὴ πρέπει νὰ προσεύχηται.

Οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν καταστάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεὸν διακρίνονται εἰς δικαίους, ἁμαρτωλοὺς καὶ εἰς ἀπίστους.

Δίκαιος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις εὑρίσκεται ἐν τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ καταστάσει τῇ καλουμένῃ καταστάσει τῆς Χάριτος. Ἐφ' ὅσον διατελεῖ ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι φίλος τοῦ Θεοῦ, ὁ πιστὸς

τοῦ Θεοῦ, οἰκεῖος τῷ Θεῷ· «*Ἐάν τις ἀγαπᾷ με*, εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν »Ἰησοῦς Χριστὸς, *τὸν λόγον μου τηρήσῃ, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει « αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»*.

Ὁ ἁμαρτωλὸς εἶναι ὁ ἕτερος πόλος. Ἀφ' ἧς στιγμῆς θανάσιμος ἁμαρτία ὑποδουλώσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπὸ φίλος τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἦτο πρὸ τῆς ἁμαρτίας, γίνεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ σκληροτράχηλος ἐὰν ἐμμένῃ καὶ ἐπιμένῃ ἐν τῇ ἁμαρτωλῷ καταστάσει, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ προσωρινὸς ἐὰν μετανοήσας ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ζητήσῃ νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ καταστάσει τῆς Χάριτος, ἐξ ἧς ἐξέπεσε, διότι διὰ πάντα ἁμαρτωλὸν, καθὼς καὶ διὰ τὸν Ἄσωτον τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ πατρικὸς οἶκος μένει ἀείποτε ἀνεῳγμένος.

Τέλος ἄπιστος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀνήκει μὲν εἰς ἄλλο θρήσκευμα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν ἀληθινὴν πίστιν.

Τούτων ἤδη οὕτως ἐχόντων, τίνες πρέπει νὰ προσεύχωνται;

Προκειμένου περὶ τῶν δικαίων τὸ ζήτημα εἶναι λελυμένον. Ἐπειδὴ οὗτοι εὗρον ἰδιαιτέραν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, ἂς προσεύχωνται, ἂς ζητῶσι παρὰ τοῦ Θεοῦ ὅ,τι πρέπει νὰ ζητῶσι καὶ καθ' ὃν τρόπον πρέπει νὰ ζητῶσιν. Ὁ Θεὸς συμφώνως πρὸς τὰς ἑαυτοῦ ὑποσχέσεις οὐδὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς αὐτούς. «*Πολὺ*, λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, *πολὺ ἰσχύει δέη- » σις δικαίου ἐνεργουμένη*». Λοιπὸν ἂς προσεύχωνται οἱ δίκαιοι.—Δίκαιοι εἶναι τὰ παιδία· ἐφ' ὅσον ἡ καρδία αὐτῶν μένει καθαρὰ εἶναι οἱ ἄριστοι τῶν προσευχομένων· Ὁ Θεὸς, «*ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων » καταρτίζει αἶνον*».—Δίκαιοι εἶναι οἱ Ἱερεῖς, ὀφείλουσι τοὐλάχιστον νὰ ἦναι δίκαιοι, ὡς ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν. Οἱ ἱερεῖς, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν Θεὸν, ἵνα ἀπευθύνωσιν αὐτῷ θερμὰς προσευχὰς καὶ ἵνα ἐπιτύχωσι παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν λαῶν, τῶν ὁποίων εἶναι οἱ κηδεμόνες, πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ.—Δίκαιοι εἶναι καὶ ὅσοι ἀπαρνησάμενοι τὸν κόσμον ζῶσιν ἐν ἐρήμοις καὶ σπηλαίοις καὶ Μοναῖς. Καὶ τούτους ὁ Θεὸς, ὅπως ἄλλοτε τὸν Ἀβραάμ, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῶν καὶ τῆς συγγενείας αὐτῶν καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πατρίδος αὐτῶν, πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προσεύχωνται θερμότερον καὶ ἐκτενέστερον πρὸς τὸν Θεόν. Ἂς προσεύχωνται λοιπὸν οἱ δίκαιοι, ἂς προσεύχωνται· ἂς προσεύχωνται ἐξ ἴσου καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν καὶ τέλος ὑπὲρ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου. «Τὰ δάκρυα τῶν δικαίων πνίγουσι τὰ ἁμαρτή- » ματα τοῦ κόμου, λέγει Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς τὰ » λύτρα τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου». Διὰ τῶν προσευχῶν τῶν δικαίων ὁ κόσμος σώζεται, λέγει ἕτερος σοφός. Τὴν ἡμέραν δὲ καθ' ἣν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον δίκαιοι προσευχόμενοι ὑπὲρ τῶν νέων Σοδόμων καὶ Γομόρρων, ὑπὲρ τοῦ κόσμου, θὰ πέσῃ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ τίνες ἄλλοι ὀφείλουσιν ἀκόμη νὰ προσεύχωνται;

Ὀφείλουσι νὰ προσεύχωνται καὶ οἱ ἁμαρτωλοί. Ὁ σκληροτράχηλος ἁμαρτωλὸς ὁ μετὰ πείσματος ἐμμένων ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ δύναται καὶ οὗτος νὰ προσεύχηται, διότι πολλάκις ἡ προσευχὴ τῶν τοιούτων γίνεται ἡ ἀρχὴ

τῆς μετανοίας καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ὅπως συνέβη εἰς πολλοὺς ἁγίους ἄνδρας.—Ὀφείλουσι νὰ προσεύχωνται καὶ οἱ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς μετανοίας ἁμαρτωλοί. Ἂς προσεύχωνται οὗτοι κατὰ τὸ παράδειγμα ἢ τοῦ Δαυῒδ, λέγοντες· «*Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου*», ἢ τοῦ Τελώνου, ἀναβοῶντες· «*Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μου τῷ ἁμαρτωλῷ*» ἢ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀσώτου· «*Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου*»· Τὰς προσευχὰς ταύτας, ἢ ἄλλας παρομοίας προσευχάς, αἱ ὁποῖαι ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Θεὸν μὲ συντριβὴν καρδίας, μὲ ἀγάπην εἰλικρινῆ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πίστιν, ὁ Θεὸς ἀποδέχεται. Ἀλλὰ τί λέγω ἀποδέχεται; Καὶ προτρέπει μάλιστα ὁ Θεὸς εἰς τοιαύτας προσευχὰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς λέγων· «*Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ἐν ἁμαρ-* » ***τίαις, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς***».

Ὑπολείπεται ἤδη ὁ ἄπιστος, ἤτοι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις εὑρεθεὶς ἔν τινι θρησκείᾳ βασανίζεται ὑπὸ ἀμφιβολιῶν περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἢ οὔ καὶ προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ καὶ ἀσπασθῇ τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν. Ὁ τοιοῦτος ἄπιστος δύναται νὰ προσεύχεται; Ὡς ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἔστω τὸ παράδειγμα τοῦ Ἑκατοντάρχου Κορνηλίου.

Εἰς τὴν Καισάρειαν, ἱστορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὑπῆρχεν ἀνήρ τις ὀνομαζόμενος Κορνήλιος, ἑκατόνταρχος ἐκ σπείρας τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, ***εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ Θεῷ, καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός....*** Μετὰ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τούτους ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἱστορεῖ τίνι τρόπῳ ἐδιδάχθη ὁ εὐσεβὴς οὗτος Κορνήλιος τὴν Χριστιανικὴν πίστιν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καὶ ἐβαπτίσθη αὐτός τε καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ.

Ἀλλὰ διατί ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ γεννηθεὶς ἐν χώρᾳ εἰδωλολατρικῇ, εἰδωλολάτρης καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαναπαυθῇ ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν ἑαυτοῦ πατέρων, ἀλλ' ἐδίψα νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀναγεγραμμένη ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἤτοι, διότι ἦτο ἄνθρωπος διὰ παντὸς προσευχόμενος πρὸς τὸν Θεόν, «***δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός***»· διατί, δὲ ἔσπευσε νὰ ἀσπασθῇ τὸν Χριστιανισμὸν ἅμα ἔμαθε τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ; Ἡ ἀπάντησις καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἡ αὐτή, διότι ἦτο ἄνθρωπος ἀδιαλείπτως προσευχόμενος, «***δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός***», ἡ δὲ ἀδιάλειπτος προσευχὴ διήνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, δι' ὧν κατεῖδε ποῦ ὑπῆρχεν ἡ ἀλήθεια· διότι ὅσοι κυριεύονται ὑπὸ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ αἰτοῦνται διὰ θερμῶν προσευχῶν τὴν χάριν τοῦ νὰ διδαχθῶσι καὶ καταμάθωσιν αὐτήν, οὗτοι εἰσακούονται παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Λοιπόν, τίνες πρέπει νὰ προσεύχωνται; Καὶ οἱ δίκαιοι, καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, καὶ οἱ ἄπιστοι. Ἂς προσεύχωνται οἱ ἄπιστοι πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς Θεογνωσίας. Ἂς προσεύχωνται οἱ ἁμαρτωλοὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἑαυτῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ἂς προσεύχωνται πρὸς τὸν Θεὸν οἱ δίκαιοι ἐκτενῶς ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ σύμπαντος κόσμου, διότι «***πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη***». Γένοιτο!

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ΄.

Η΄. Η ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ ΕΝ ΤΗι ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑι

«Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾷν τὰς ἑαυτῶν » γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα.... Ἡ δὲ γυνὴ » ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα». (Ἐφεσ. 5, 28, 33).
«Τὰ τέκνα ὑπακούειν τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν » Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον». (Ἐφεσ. 6, 1).

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.—Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ὅτι μέρος ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ἡ ὀρθόδοξος νύμφη συναποκομίζει εἰς τὴν νέαν καλιὰν, τὴν ὁποίαν ἔρχεται νὰ πήξῃ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν καλὸν νυμφίον της εἶναι τὸ εἰκόνισμα. Ἡ εἰκὼν τῶν Ἁγίων, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα φέρει ὁ γαμβρὸς ἢ νύμφη, ἢ καὶ οἱ δύο των, ἢ ἡ εἰκὼν τοῦ ἰδιαιτέρου Ἁγίου τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου, ἢ τέλος ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον καὶ ἱερώτερον κόσμημα· αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ἀχώριστος φύλαξ, αὐτὸ καὶ ἡ πηγὴ τοῦ θάρρους καὶ τῶν ἐλπίδων τῆς οἰκογενείας μας. Παραπλεύρως δὲ εἰς τὰ ἱερὰ εἰκονίσματα τοποθετοῦνται, ἐξ ἴσου μὲ αὐτὰ τιμώμενοι, καὶ οἱ νυμφικοὶ στέφανοι. Στέφανοι καὶ εἰκονίσματα εἶναι συνηδελφωμένα εἰς τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν λατρείαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν συζύγων. Τί ἀποδεικνύει ἡ ἁρμονικὴ αὕτη συναδέλφωσις; Ὅτι ἑκάστη οἰκογένεια ἡμῶν ἀποτελεῖ καὶ μίαν μικρὰν ἰδιαιτέραν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν λείπει οὔτε τὸ εἰκονοστάσιον, οὔτε ἡ κανδήλα, σύμβολον τῆς εὐλαβείας, οὔτε τὸ θυμίαμα, σύμβολον αὐτὸ τῆς προσευχῆς, οὔτε τὸ Τετραυάγγελον, οὔτε ἡ ἱερὰ Σύνοψις προσευχῶν, οὔτε τὸ ἐκκλησίασμα ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, οὔτε τὸ ἱερατεῖον θέσιν τοῦ ὁποίου ἐπέχουσιν οἱ δύο ἀρχηγοὶ τοῦ οἴκου, οὔτε ἡ ὡραία παράδοσις τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς. Τοῦτο δὲ πάλιν ἤτοι ὁ συνδυασμὸς τῆς θείας λατρείας μὲ τὸν οἰκογενειακὸν βίον τί φανερώνει; Τὴν κοινὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι τὸ θεῖον ἔρεισμα τῆς οἰκογενείας. Ἡ θεία λατρεία ὡς μία ἐκ τῶν ὡραιοτάτων θρησκευτικῶν πράξεων καθαγιάζει καὶ συσφίγγει τοὺς ἱερωτάτους οἰκογενειακοὺς δεσμοὺς καὶ ἐπιδρᾷ μεγάλως εἰς τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, ὅπως σὺν Θεῷ θὰ ἀποδείξῃ ὁ λόγος οὗτος.

Καὶ πρῶτον ἀπὸ πότε ἆρά γε, ἀγαπητοὶ, χρονολογεῖται μεταξὺ τῶν

ἀνθρώπων ἡ εὐλαβὴς αὕτη πρᾶξις τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας; Ἀφ' ὅτου ὑπῆρξε καὶ θρησκεία. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι σύγχρονος μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀφ' ἧς ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἔλειψεν καὶ ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐμφύτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματός του διὰ τῆς θείας λατρείας καὶ δὴ καὶ τῆς οἰκογενειακῆς. Θά σας ἀναφέρω ὀλίγα μόνον παραδείγματα ἐκ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος. Ὁ Νῶε μετὰ τὴν διάσωσιν τῆς οἰκογενείας του ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ, τί ἔπραξεν εἰς ἔνδειξιν τῆς βαθυτάτης του εὐγνωμοσύνης; «Καὶ ᾠκοδόμησε Νῶε θυσιαστήριον » τῷ Κυρίῳ.... καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκάρπωσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον», συνυπηρετούμενος βεβαίως ὑπὸ τῆς συζύγου καὶ ὑπὸ τῶν υἱῶν του καὶ ἀπὸ τὰς ἀγαπητάς του νύμφας. Ὁ θεοσεβέστατος Ἰὼβ συνείθιζε κάθε πρωῒ νὰ προσφέρῃ θυσίας ἰσαρίθμους μὲ τοὺς υἱούς του καὶ τὰς θυγατέρας, πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ἀφοῦ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὴν ὑπὸ τοῦ Συχὲμ ἀτίμωσιν τῆς ἀδελφῆς των Δείνας, διήρπασαν τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον τὰς γυναῖκας τῶν συμπολιτῶν του μὲ ὅσα πράγματα ὑπῆρχαν εἰς τὰς οἰκίας των, ὡς καὶ μὲ τὰ εἴδωλά των, τί ἔπραξε καὶ οὗτος; Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ παραμένῃ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἄνευ σπουδαίου κινδύνου τῆς οἰκογενείας του, μετῴκησεν εἰς τὸν τόπον Βαιθὴλ, ὅπου ἡ πρώτη του φροντὶς ἦτο νὰ οἰκοδομήσῃ θυσιαστήριον πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὅστις τοῦ εἶχεν ἐμφανισθῆ ὡς προστάτης καὶ βοηθὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θλίψεώς του.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους ἕκαστος ἀρχηγὸς τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του συνεκάλει αὐτὴν πέριξ κοινοῦ τινος θυσιαστηρίου, καὶ ἐκεῖ ὡς ἀρχιερεὺς προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων του τὰς κοινὰς θυσίας καὶ εὐχάς. Παρόμοιον χαρακτῆρα οἰκογενειακῆς τελετῆς εἶχεν ὑπὸ μίαν ἔποψιν καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, τὸ ὁποῖον ἑώρταζαν οἱ Ἑβραῖοι ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου των ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. «Ἓξ ἡμέρας, λέγει, φαγῇ ἄζυμα, καὶ τῇ » ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἑορτὴ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. Οὐ ποιήσεις ἐν » αὐτῇ πᾶν ἔργον, πλὴν ὅσα ποιηθήσεται ψυχῇ»· ἀπηγορεύετο δηλαδὴ πᾶν ἄλλο ἔργον πλὴν τοῦ καλοῦ τὸ ὁποῖον θὰ ἤθελέ τις νὰ κάμῃ πρὸς ὄφελος τοῦ πλησίον του. Διότι καὶ ἡ εὐεργεσία εἶναι μία ἐκ τῶν πρωτίστων τιμῶν, τὰς ὁποίας ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς λατρείας πρὸς αὐτόν. Καὶ τοῦτο μὲν, ἀγαπητοί, ἔπρατταν οἱ Ἑβραῖοι· ἐκτὸς δηλαδὴ τῆς δημοσίας καὶ κοινῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας, τὴν ὁποίαν μεταγενεστέρως ἐδιδάχθησαν διὰ τοῦ Μωϋσέως νὰ ἐκτελῶσιν οὗτοι κατὰ ὡρισμένους τύπους, εἶχαν καὶ τὴν οἰκογενειακὴν λατρείαν, ἀφ' ἧς ἤδη ἐποχῆς δὲν ὑπῆρχαν παρ' αὐτοῖς ὡρισμέναι θεῖαι διατάξεις.

Εἶναι δὲ γνωστὸν καὶ τὸ ἑξῆς ἐκ τῆς προγονικῆς μας ἱστορίας, ἤγουν ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἂν καὶ ἦσαν πολυθεϊσταί, ἐκτὸς τῶν τόσων καλλιτεχνικῶν ναῶν, τῶν ἀνεγερθέντων ὑπ' αὐτῶν χάριν τῆς κοινῆς τῶν θεῶν αὐτῶν λατρείας, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εἶχε καὶ εἰς τὴν αὐλήν του ἕνα ἰδιαίτερον βωμὸν, ὅπου ἔκαμνε τὰς ἰδιαιτέρας τῆς οἰκογενείας του θυσίας. Τὸ παράδειγμα δὲ ἐν τούτῳ ἔδιδον πολλάκις οἱ μεγαλύτεροι σοφοὶ αὐτῶν.

Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, προκειμένου νὰ λάβωμεν μαθήματα εὐλα-

βείας διὰ τῶν παραδειγμάτων, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ ὑπάγωμεν μακρὰν πρὸς ἀναζήτησιν τοιούτων. Ἡμεῖς ἔχομεν θεῖον πρότυπον εἰς τοῦτο τὸν ἡμέτερον Καθηγητὴν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς Πίστεως ἡμῶν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις τί ἔκαμνε; Συντρώγων μὲ τοὺς προσφιλεῖς του μαθητὰς, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν πλησιέστερόν του κύκλον, ἐνεψύχωνε τὴν κοινήν των τράπεζαν μὲ τοὺς θεϊκούς του ὕμνους, καὶ ἡγίαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἱερωτάτων πράξεών του. «Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, διηγεῖται ὁ Εὐαγ-» γελιστὴς Ματθαῖος, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλα-» σεν (ἔκοψεν αὐτὸν μὲ τὰς χεῖράς του) καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· » Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ » εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς (τοῖς μαθηταῖς) λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάν-» τες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ περὶ πολ-» λῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ »Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν».

Ἔχομεν ἡμεῖς προσέτι τὸ παράδειγμα τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς,, οἵτινες, ὡς ἐξάγομεν ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, ἔδιδον εἰς τὰς οἰκογενείας των τὴν ὄψιν «κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν». Ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τὸ πλησιέστερον παράδειγμα τῶν ἀοιδίμων πατέρων μας τοῦ 21, περὶ τῆς μεγάλης τῶν ὁποίων εὐλαβείας καὶ προσηλώσεως εἰς τὰ θεῖα ἐκάμαμεν λόγον καὶ ἄλλοτε. Καὶ ἐδῶ θὰ ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἀφῆκεν ἀλησμόνητον ἐντύπωσιν. Ἐγνώρισα πρὸ ἐτῶν πολλῶν, ὅταν ἔκαμνα τὰς σπουδάς μου εἰς τὴν Πόλιν, μίαν Χριστιανὴν γραῖαν σεβαστὸν ἀπομεινάριον τῶν σφαγῶν καὶ τῶν αἰχμαλωτεύσεων τοῦ 21. Εἶχαν περάσει ἔκτοτε τόσα καὶ τόσα ἔτη· αὐτὴ δὲ αἰχμάλωτος σύζυγος ἰσχυροῦ Τούρκου ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ τέκνα τῶν υἱῶν της, οἵτινες κατεῖχον ὑψηλὰς θέσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μόνη αὐτὴ Χριστιανὴ ἐν τῷ μέσῳ τόσου ἀλλοθρήσκου οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, ὁσάκις ἐπλησίαζαν αἱ μεγάλαι ἑορταί μας ἄφινε τὸν οἰκογενειακόν της κύκλον καὶ ἤρχετο εἰς φιλικήν της Χριστιανικὴν οἰκογένειαν, ὅπως δυνηθῇ ἀπ' ἐκεῖ νὰ παρακολουθήσῃ εἰς τὴν παρακειμένην Ἐκκλησίαν τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας. Εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν συνέπεσε νὰ τὴν γνωρίσω μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν καὶ ἔκπληξιν. Διότι, τί παρετήρησα; Ὅτι ὄχι μόνον διετήρει ἡ ὑπέργηρως Χριστιανὴ μετὰ τόσα ἔτη καὶ ὑπὸ ἀλλόθρησκον ἀτμοσφαῖραν ἀκμαῖον τὸ Χριστιανικόν της φρόνημα, ἀλλὰ καὶ ἐγνώριζεν ἀπ' ἔξω ὅλας τὰς συνήθεις προσευχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ποῖος τὰς εἶχε διδάξει εἰς αὐτὴν μὲ τόσην ἀξιέπαινον ὑπομονήν; Οἱ ἀείμνηστοι γονεῖς της. Ποῖος δὲ τὰς διετήρει ἀκόμη εἰς τὴν ψυχήν της; Ἡ εὐλαβὴς συνήθεια, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν εἰς αὐτὴν ἡ οἰκογένειά της νὰ τὰς ἐπαναλαμβάνῃ εἰς τὰς κατ' ἰδίαν προσευχάς της. Κρῖμα μόνον ὅτι δὲν τῆς ἐπετρέπετο νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τοὺς δύο υἱούς της τὴν παράδοσιν τῶν Χριστιανῶν γονέων της! Φοβοῦμαι πολὺ, Χριστιανοί μου, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ κατακρίνῃ ὅσους ἐκ τῶν σημερινῶν γονέων διέκοψαν τὴν παλαιοτάτην ταύτην καὶ πατροπαράδοτον συνήθειαν τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας, καὶ οὔτε οἱ ἴδιοι προσεύχονται ἰδιαιτέρως, οὔτε φυσικὰ ἐξοικειώνουν μὲ τὴν προσευχὴν τὰ προσφιλῆ των τέκνα, ἐπὶ ζημίᾳ μεγίστῃ καὶ τῶν δύο, τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων.

Διότι ποῖαι εἶναι αἱ θεῖαι εὐλογίαι, τὰς ὁποίας ἀποστερεῖ τὴν ἑαυτήν της ἡ οἰκογένεια, ἡ παραμελοῦσα ἀσεβῶς τὸ καθῆκον τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς; Πολλαὶ καὶ διάφοροι, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ὑποδείξω ἐδῶ ὀλίγας μόνον. Κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον οἱ ἄνδρες ὀφείλουν νὰ ἀγαπῶσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ὅπως τὰ ἑαυτῶν σώματα, καὶ αἱ γυναῖκες νὰ σέβωνται καὶ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς συζύγους αὐτῶν ὡς τοὺς προστάτας τοῦ οἴκου. Καὶ ἀρχίζει μὲν ἡ συμβίωσις τῶν συζύγων ἐν πλήρει ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ καὶ εἰρήνῃ. Καὶ ὅμως κατὰ δυστυχίαν πολλάκις δὲν περνᾷ πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῶν τόσων εὐτυχῶν θεωρουμένων γάμων, καὶ ἀρχίζει μεταξὺ τῶν νέων ὁμοζύγων ἡ ψύχρα καὶ ὁ παγετός, καὶ ἀναφαίνονται τὰ μαῦρα νέφη εἰς τὸν οἰκογενειακὸν ὁρίζοντα, καὶ ἀπειλοῦνται ῥήξεις φοβεραὶ, αἵτινες, ἐὰν δὲν ἐξουδετερωθοῦν διά τινος ἰσχυροῦ ἀλεξικεραύνου, δὲν ἠξεύρω καὶ ἐγώ, ἢ μᾶλλον ἠξεύρομεν ὅλοι μας ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα. Ἀλλ᾽ εἶναι καὶ φυσικῶς ἀδύνατον εἰς μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μακρὰν συζυγικὴν συμβίωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἀσθένειαι θὰ ἐμφανισθοῦν πολλάκις, καὶ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι θὰ προκύψουν, καὶ ἐλλείψεις ἀμοιβαίως θὰ παρατηρηθοῦν, καὶ διαφωνίαι γνωμῶν εἰς τὰ οἰκιακὰ ζητήματα δὲν θὰ λείψουν, εἶναι, λέγω, ἀπίθανον ὑπὸ τοιαύτας ἐνδεχομένας περιστάσεις νὰ μὴ ὑποστοῦν διατάραξίν τινα αἱ συζυγικαὶ σχέσεις καὶ αὐτῶν τῶν καλυτέρων ἀνδρογύνων, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν καὶ αὐτὰ τὴν ἀνάγκην ἑνὸς μέσου, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἀνακτήσουν τὴν γαλήνην των καὶ νὰ προλάβουν τὴν χειροτέρευσιν τοῦ κακοῦ; Ποῖον εἶναι τὸ θαυματουργὸν τοῦτο μέσον; Οἱ ταξειδιῶται μᾶς τὸ δεικνύουν. Τί πράττουν οὗτοι ἐν καιρῷ τρικυμίας; Κρατοῦν δυνατὰ τὸ πηδάλιον τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου, σφίγγουν καλὰ τὰ κωπία, συστέλλουν τὰ ἱστία, λαμβάνουν ὅλα τὰ μέτρα των κατὰ τοῦ ἐξηγριωμένου στοιχείου. Αὐθόρμητος ὅμως ἀναπηδᾷ ἐκ τοῦ βάθους τῆς κυμαινομένης ψυχῆς των ἡ κραυγὴ » πρὸς τὸν Θεόν: «Θεέ μου καὶ σῶσέ μας!» «Παναγία μου βοήθει μας!» » «Ἅγιέ μου Νικόλαε, κάμε τὸ θαῦμά σου! Καὶ ἡ θύελλα παρέρχεται, καὶ ἡ θάλασσα κοπάζει, καὶ ἡ γαλήνη ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὰ μειδιῶντα πρόσωπα τῶν δοκιμασθέντων ταξειδιωτῶν. Ποῖος ἔκαμε τὸ θαῦμα τοῦτο; Ἡ ἐπίκλησις τῆς θρησκείας. Παρομοίως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς οἰκογενειακῆς θαλασσοταραχῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κοπάσουν τὰ πάθη, καὶ νὰ μὴ ἀρθοῦν αἱ παρεξηγήσεις καὶ ὑπόνοιαι, καὶ νὰ μὴ θερμανθοῦν αἱ ψυχρανθεῖσαι σχέσεις, καὶ νὰ μὴ ἀνταλλαχθοῦν οἱ ἀσπασμοὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συμπνοίας, πότε ταῦτα; Ὅταν συμπροσεύχωνται οἱ σύζυγοι. Ἡ προσευχὴ καὶ ἐδῶ εἶναι θαυματουργός, ἀποκαθιστῶσα τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τῆς θρησκείας. «Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ » ἄνδρες ἀγαπᾷν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα.... ἡ δὲ γυνὴ » ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα», ἀποφαίνεται ὁ Παῦλος.

Καὶ δὲν περιορίζεται μέχρις ἐδῶ μόνον ἡ ὠφέλεια τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας. Τὸ παράδειγμα τῶν κατ᾽ οἶκον προσευχομένων γονέων ἐπιδρᾷ θαυμασίως καὶ εἰς τὸ ἦθος τῶν τέκνων, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ μαλακαὶ καὶ εὔπλαστοι ὡς ὁ κηρὸς λαμβάνουν συνήθως τὸν τύπον τῶν πρώτων παιδαγωγῶν αὐτῶν, οἵτινες εἶναι οἱ γονεῖς. Καὶ ὡρισμένως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Παῦλος πάλιν ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν τέκνων ὑπακοὴν πρὸς τοὺς

γονεῖς αὐτῶν, οἵτινες ἀνέθρεψαν αὐτὰ μὲ μυρίους κόπους καὶ μόχθους. «Τὰ τέκνα, λέγει, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ » ἐστι δίκαιον». Τὴν ὑπακοὴν καὶ τὸν σεβασμὸν ἀπαιτοῦν καὶ οἱ γονεῖς ὡς τὸν μόνον φόρον τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνης τῶν προσφιλῶν των τέκνων. Ἀλλ' ἠξεύρετε οἱ γονεῖς πότε θὰ τὸν εἰσπράττετε εἰς ἀκέραιον τὸν φόρον τοῦτον ἐκ μέρους τῶν υἱῶν σας; Ἐφ' ὅσον καὶ σεῖς πληρόνετε ἀνελλιπῶς τὸν ἰδικόν σας φόρον τῆς τιμῆς καὶ ὑπακοῆς πρὸς τὸν κοινὸν Οὐράνιον Πατέρα. Τὸ παράδειγμα καὶ ἐδῶ τῶν γονέων εἶναι τὸ ἀποτελεσματικώτερον μάθημα διὰ τὴν εὐλάβειαν τῶν τέκνων ἀπέναντι τῶν γονέων ὅσῳ καὶ πρὸς τὸν Θεόν. Ὅταν τὸ παιδίον βλέπῃ καθ' ἡμέραν τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα νὰ ρίπτωνται εἰς τὰ γόνατα καὶ νὰ ταπεινώνωνται πρὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ κατ' οἶκον προσευχῇ, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ μάθῃ καὶ αὐτὸ νὰ ὑποτάσσῃ τὴν ἰδικήν του θέλησιν ἐνώπιον τῆς πατρικῆς.

Ἐκτὸς δὲ τούτου αἱ ἱεραὶ ἐντυπώσεις τοῦ παιδίου ἀπὸ τὴν προσευχὴν τῶν γονέων του ἔμπροσθεν τοῦ οἰκογενειακοῦ εἰκονοστασίου ἐγχαράσσονται βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ δειχθοῦν ἡμέραν τινὰ σωτήριαι εἰς τὸν μετὰ ταῦτα βίον, ὄχι μόνον ἐὰν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νέου γίνῃ ὁμαλὴ καὶ ἀσκανδάλιστος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν ἀκόμη, κατὰ τὴν ὁποίαν νέαι ἐπιδράσεις, ἀντιθρησκευτικαὶ αὗται, ἐκλόνισαν τὰς ὡραίας παραδόσεις τῆς οἰκογενείας, καὶ ἐμόλυναν τὴν ἁγιότητα των παιδικῶν ἠθῶν, καὶ ὁ μικρὸς ἄγγελος κατέληξε φεῦ! εἰς ἕνα οἰκτρὸν ναυαγὸν τοῦ κοινωνικοῦ βίου· καὶ τότε ἀκόμη ἡ πρώτη θρησκευτικὴ ἀνατροφὴ δυνατὸν νὰ δώσῃ φωτεινάς τινας ἀναλαμπάς. Καὶ τότε ἀκόμη ἡ γλυκεῖα ἀναπόλησις τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς, ἥτις εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν τὴν πίστιν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ σανὶς τῆς σωτηρίας εἰς τὸν ναυαγόν.

Πατέρες λοιπὸν καὶ μητέρες! ἠκούσατε τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς κατ' οἶκον λατρείας τοῦ Θεοῦ· Αὕτη προκαλεῖ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μας ἀσθένειαν. Ἡ αὐτὴ ἀναζωογονεῖ τὰς ἀγαπητικὰς σχέσεις τῶν συζύγων, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται καὶ αὗται πολλάκις τὰς λυπηράς των δοκιμασίας. Ἡ οἰκογενειακὴ λατρεία παρέχει τὸ ἐποικοδομητικὸν παράδειγμα εἰς τὴν μόρφωσιν παρὰ τοῖς τέκνοις εὐλαβοῦς χαρακτῆρος. Ἡ ἰδία τέλος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ἄδηλον μέλλον τῶν παιδίων ὡς ἡ ἄγκυρα τῆς ἠθικῆς αὐτῶν σωτηρίας. Μὴ ἀρκεῖσθε λοιπὸν αἱ μητέρες εἰς τὸ ἰδιαίτερόν σας μόνον καὶ βιαστικὸν σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, μήτε μόνον εἰς τὸ ἄναμμα τῆς κανδήλας καὶ τὸ θυμίαμα εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ εἰκονοστασίου σας. Παρακινεῖτε καὶ τοὺς συζύγους σας νὰ σᾶς συντροφεύουν εἰς τὴν σύντομόν σας προσευχήν. Προσκαλεῖτε τοὐλάχιστον τὰ τέκνα σας νὰ μὴ λείπουν ποτὲ ἀπὸ τὸ πλευρόν σας εἰς τὴν κατ' ἰδίαν προσευχήν σας· διδάξατε αὐτὰ ἐγκαίρως νὰ κάμπτουν τὰ γόνατα εὐλαβῶς καὶ νὰ σταυρώνουν τὰ χεράκια των καὶ νὰ προσεύχωνται μὲ τὴν ἀθώαν των καρδίαν καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν των, καὶ ὑπὲρ τῶν γονέων των καὶ ὑπὲρ τῶν διδασκάλων των, καὶ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Ἔθνους μας καὶ ὑπὲρ τοῦ κόσμου ὅλου. Γένοιτο!